

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۵۴۶۹

دانشگاه علوم پزشکی تهران

دانشکده داروسازی

پایان نامه:

جهت دریافت درجه دکترا

موضوع:

" نقش داروساز در جامعه پزشکی "

براهنمائی:

استاد ارجمند جناب آقای دکتر ناصر رضوانسی

نگارش:

مسعود شریفی

شماره پایان نامه: ۲۹۵۹

سال تحصیلی: ۱۳۷۰-۷۱

تقديم به :

پدرو مادريزيم .

تقديم به :

همسرو فرزندانم .

تقدیم به :

استاد ارجمند جناب آقای دکتر ناصر رضوانی،

تقديم به :

کسانی که به من آموختند .

" فهرست مطالب "

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
	فصل اول : (تکامل داروسازی)
۳	- داروسازی عهدباستان
۱۱	- داروسازی نوین
۱۷	- ظهور داروسازی بالینی
	فصل دوم : (داروسازی وحرف)
۱۹	تعریف داروسازی
۲۰	حرفه‌های مختلف در داروسازی
	فصل سوم : داروسازی، اخلاق
۲۴	اخلاق در داروسازی
۲۶	آئین نامه اخلاقی انجمن داروئی آمریکا
۲۹	ستن سوگندنامه
	فصل چهارم : داروسازی، داروخانه
۳۵	نقش داروساز در داروخانه
۳۸	اثرراهنما شیهای داروساز بر روی بیماران
۳۹	نحوه مصرف اسپری‌ها
۴۱	ساعات مصرف دارو
۴۴	تداخل غذا با دارو
۴۷	تداخل داروها با هم
۵۱	دارووالکل
۵۳	دارووبارداری
۵۹	تا شیردارو برزرا نندگی
۶۰	اثرات سیگار بر روی داروها
۶۴	نحوه نگهداری دارو

"فهرست مطالب"

صفحه	عنوان
۶۳	برچسب
۶۴	توصیه در سایر فرآورده‌ها
۶۹	دررا بطه‌سا مسمومیتها
۷۰	مسمومیت با دی‌زی‌تال
۷۱	سم‌زدائی از بدن
۷۲	مسمومیت با استن
۷۲	مسمومیت با آ‌یونیاک
۷۳	مسمومیت با اتانول
۷۴	مسمومیت با متانول
۷۵	مسمومیت با نفت
	فصل پنجم : مصرف بی رویه دارو
۷۶	علل افزایش مصرف دارو
	فصل ششم :
۸۸	آینده داروسازی
	فصل هفتم :
۹۳	خلاصه و نتیجه

بشر برای مرفه‌زیستن و رفع نیازهای خود در قسمت خورد و خوراک ، مسکن و مساعد کردن محیط زیست برای ادامه زندگی خود از ابتدای آفرینش کوشیده است با بیماریهایی که موجب نیستی او می‌گردند ، مبارزه کرده و دست و پنجه نرم کند . و این کوشش او بواسطه عقل و دانشی که خداوند تبارک و تعالی به او عنایت فرموده ، بی‌شمر مانده و جهت دستیابی به یک عمر طولانی تر ، به مقدار زیاد به علم و تکنولوژی متوسل شده است و تا آنجا پیش رفته است که به آنها وابسته شده و زندگی بدون یک آگاهی صحیح علمی از مسائل و بدون استفاده از ابزار و وسایلی که علم و تکنولوژی در اختیار او قرار داده برایش سخت و ناگوار است .

کنترل و پیشگیری از بیماریها و حفظ تندرستی از یکسو و درمان بیماریها از سوی دیگر محتاج به متخصصین مختلفی دارد که هر کدام سالها وقت صرف آموختن و کسب تجربه در رشته علمی خود نموده اند . داروسازی نیز یکی از این علوم می باشد که با گذشت زمان تغییر و تحول زیادی یافته است ، و از آغاز قرن حاضر این حرفه دارای شاخه

بالینی نیز شده است و داروسازی بالینی امروزه یکی از مهمترین شاخه های علم داروسازی می باشد، که متخصصین این شاخه بعنوان یک منبع و ماخذ اطلاعات داروئی برای پزشکان، پرستاران و بیماران عمل می نمایند.

فصل اول :

" تکامل داروسازی "

داروسازی عهدباستان:

از بین خصوصیات متعدد منحصر به انسان ، تمایل او به درمان ناخوشی های بدنی و ذهنی با دارو می باشد . بنا بر شواهد باستان شناسی ، تلاش برای تسکین بیماری ، بد قدمت جستجوی بشر برای ابزارهای دیگر می باشد . مانند تکه های چخماقی که برای ساختن چاقو و تبر بکار می رفتند ، داروها همندرتا " به مفیدترین شکل (یا به شکل مطبوع) خود در طبیعت یافت می شوند . ابتدا با ایدای فعال یا داروها را جمع - آوری کرد و سپس آنها را پردازش نموده ، آماده تلفیق با مواد دیگر برای تهیه دارو نمود . این فعالیت ، که از سپیده دم زندگی بشر انجام می شده ، هنوز هم کانون مرکزی کار " داروسازی " است . به بیان دیگر ، داروسازی ، هنر (و بعدا " علم) ساختن یکی از مهمترین ابزارهای ما ، یعنی داروها بوده و هست .

برای داروسازان امروزی ضروری است که این نقش بسیار مهم

داروها در تاریخ انسان را بدانند. (۱)

مانند بازارهای دیگر، داروها هم جهت کنترل بیشتر بر روی

زندگی و بهر و طولانی تر نمودن آن بکار گرفته می شده اند.

در طول تاریخ، داروها جذابیت خاصی داشته اند. و بطور

مستقیم بر جان میلیونها نفر تا شیرگذاشته اند. داروهائی مانند انسولین

هزاران نفر را زنده نگه می دارند و آنتی بیوتیکها و داروهای شیمی درمانی

همچنان جان هزاران تن را نجات می دهند.

مردمان ما قبل تاریخ، گیاهان را برای مقاصد داروئی جمع آوری

می کرده اند. که طی حفاری ها و آثار بدست آمده از قدیمی ترین اقامتگاه

های بشر، این عقیده را تأیید می کند.

انسانهای نخستین، بیماری را هم مانند دیگر تغییرات و

بلائیهای دور و بر خود، ناشی از علل فوق طبیعی می دانستند و درمان

بدنبال دعا و تظلم حادث می شد و علل تا شیرداروها را هم بواسطه

اسباب فوق طبیعی می دانستند. با این حال این کشف را که بعضی

مواد طبیعی می توانند تا لومات موجودا نسانی بکاهند، نباید

کوچک شمرد. ولو اینکه انسانهای نخستین فقط تعداد کمی داروهای

موثرکشف کردند . اما خود این مفهوم یعنی " اثر گذاشتن به عملکرد بدن توسط یک نیروی خارجی " را باید یکی از بزرگترین پیشرفتهای بشریت دانست .

هنگامی که تجمعات سازمان یافته‌ای در دره‌های بزرگ و حاصلخیز رودهای نیل، دجله و فرات، زردویانگ تسه (Yangtze) و ایندوس (Indus) ظهور کردند، تغییراتی رخ دادند که به تدریج برمفاهم بیماری و بهبودی اثر گذاشتند. برای بابلی‌ها، خدمات پزشکی توسط دودسته‌ها زاپس‌ها ارائه می‌شد: *asipu* ها (شفابخشان جادویی) و *asu* ها (درمان‌کنندگان تجربی) .

asipu ها تاکید بیشتری بر طلسم‌ها داشتند و از سنگ‌های جادویی بیشتر از مواد گیاهی استفاده می‌کردند، *asu* ها از طرف دیگر، از مجموعه بزرگی از داروها استفاده می‌کردند و آنها را به فرمهای مصرفی متعددی از قبیل شیافه قرص، لوسیون، تنقیح و پماد که هنوز هم اساسی هستند، درمی‌آوردند. *asipu* ها و *asu* ها در رقابت مستقیم با هم نبودند و گاهی در موارد شوار با هم همکاری داشتند. ظاهراً "بیماران بین این دو نوع از شفا بخشان به امید درمان شدن در رفت و برگشت بوده‌اند.

اسنادگسترده‌ای که از کارهای پزشکی مصریان بجای مانده، نشان دهنده این است که پیشرفت بیشتری در داروسازی داشته‌اند، آنها شکل‌های مصرفی بیشتری از فرمول‌های ترکیبی داشته‌اند. متون پزشکی مصریها هم مانند بابلیها نشان دهنده ارتباط نزدیکی بین شفا بخشی فوق طبیعی و تجربی است. داروهای گیاهی وسیله اصلی قدرت شفا بخشی بودند و مسهلها و تنقیه‌ها بیشتر بکار می رفتند.

اما ریشه‌های حرفه پزشکی در غرب به زمان شکوفایی تمدن یونانی در ساحل دریای اژه که در هزاره بعدی روی داد، برمی گردد. یونانیان توضیح مستدلی از ناخوشی را بنا نمودند. آنها این مهم را با ایجاد یک رابطه مفهومی بین محیط و انسانها از راه وصل کردن چهار عنصر خاک، باد، آتش و آب و اخلاط چهار رگانه بدن: سودا، دم، صفرا و بلغم انجام دادند. اکثر داروهای یونانی از گیاهان تهیه می شدند و اولین مطالعه بزرگ گیاهان در غرب را یک شاگردا رسطوبنیام *Theophrastus* (حدود ۳۷۰ تا ۲۸۵ ق. م) انجام داد. روش او مبنی برگردآوری اطلاعات از تحصیل کرده‌ها، قابله‌ها، ریشه‌کنها و

پزشکان

مسا فر بود . سیصدسال بعد توسط *Dioscorides* (۶۵ ب. م) همان روش تقلید شد . خلاصه‌ای که این پزشک یونانی از دانش دارویی روزگار خودنوشت ، بانام *Materia Medica* ، به شکل‌های گوناگون خود تا چند سده بعد ، دائره المعارف استاندارد داروها بشمار می رفت . پزشکی عهد باستان با جالینوس به اوج خود رسید و نویسنده گان پس از او عموماً " به جمع آوری و شرح نویسی بر آثار او و پرداختن خود از خودکاری ارائه ندادند . تا شیر جالینوس در میان شاغلان حرفه پزشکی چنان عمیق بود . که اصول روش درمانی او یعنی تعادل اخلاط چهارگانه بدن از طریق داروهای متضاد با فرهنگ عامه و خرافات درهم آمیخت و عامه مردم را به درمان بیماریها کشانید .

در قرون وسطی یعنی آن زمانی که جهل و نادانی بر غرب حاکم بود و کسی توانائی بیان قوانین علمی را نداشت ، در شرق تمدن بزرگ اسلامی دوران شکوفائی خود را بسر می برد . در این زمان تالیفات طبیبی توسط اطباء مسلمان بویژه ایرانیان برشته تحریر درمی آید و نام بزرگانی چون ابوعلی سینا ، زکریای رازی و ابوریحان بیرونی چون شمعی فروزان بر تارک تاریخ جهان می درخشند .